

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาทางประชากรที่สำคัญและน่าสนใจปัญหาหนึ่งของประเทศไทยก็คือ ปัญหาการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เพราะกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของความเจริญในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเมือง การศึกษา การติดต่อสื่อสาร การคมนาคม ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจ จากการที่มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่จำนวนมากดังกล่าว ทำให้กรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นเอกนคร (Primate City) คือเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าเมืองในอันดับรองหลายเท่าตัว จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีมากกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองอันดับที่สองถึงเกือบ ๕๐ เท่าตัว^๑ จากสถิติจำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานครของกองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๒ จำนวนประชากรในกรุงเทพมหานครมี ๔,๘๘๘,๕๑๕ คน เป็นชาย ๒,๕๔๔,๓๘๘ คน หญิง ๒,๔๔๔,๑๒๗ คน

การที่กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของความเจริญดังกล่าว นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้คนย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับการพัฒนาชนบทของประเทศยังทำได้ไม่เต็มที สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคนชนบทยังไม่อยู่ในสภาพที่น่าพอใจ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชากรของประเทศพยายามหนีรอดจากสภาพอันยากไร้เข้ามาแสวงหาโอกาสในเรื่อง เศรษฐกิจและสังคมในนครหลวง การศึกษาของเฟรด อาร์โนลด์ และสุปาณี บุญประเทือง โดยวิเคราะห์สามะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.๒๕๑๓ พบว่า ในช่วง ๕ ปี ก่อนสามะโน จังหวัดธนบุรีและพระนครรับผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่ที่สุดในช่วง ๕ ปีมากที่สุด^๒ นอกจากนั้นยังพบว่าแรงดึงดูดเข้าสู่ภาคกลาง คือ ความดึงดูดของจังหวัดพระนคร-ธนบุรี

^๑สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รวมบทความทางวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ เอกสารวิจัยหมายเลข ๒๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๑๘.

^๒เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง, สามะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.๒๕๑๓ การย้ายถิ่น รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ ๒ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี : โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์ ๒๕๑๘), หน้า ๑๒.

ที่เป็นจุดหมายปลายทางของผู้ย้ายถิ่น^๑ จำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร ระหว่างปี ๒๕๐๔ ถึง ๒๕๑๓ เป็นชาย ๑๓๖,๘๒๑ คน อยู่ในกลุ่มอายุ ๑๐-๒๔ ปี มากที่สุด คือ ๔๓,๘๐๑ คน เป็นหญิง ๑๔๕,๐๖๗ คน อยู่ในกลุ่มอายุ ๑๐-๒๔ ปีมากที่สุดเช่นเดียวกัน คือ ๑๐๑,๘๖๒ คน^๒ สาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพ คือ สาเหตุทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะสภาพทางเศรษฐกิจ การค้าอุตสาหกรรมของกรุงเทพมหานครทำให้โอกาสในการทำงานมีมาก คนที่ย้ายถิ่นเข้ามาสามารถหางานทำหรือประกอบอาชีพได้ดีหรือมีรายได้มากกว่าเดิม การศึกษาของ Sidney Goldstein, Pichit Pitaktepsombati, Alice Goldstein พบว่า เหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดของผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพ กล่าวคือ ลักษณะผู้ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว ย้ายเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ ร้อยละ ๔๘.๒ ขณะที่เหตุผลทางการศึกษา มีร้อยละ ๒๔.๓ และได้สรุปไว้ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร คือ การประกอบอาชีพและการศึกษา^๓ การสำรวจการย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร ในปี ๒๕๑๔ พบว่า สาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพ คือ สาเหตุทางเศรษฐกิจ ประมาณร้อยละ ๕๓ ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดเพื่อหางานทำ^๔ และเช่นเดียวกัน การสำรวจในปี ๒๕๒๐ มีประมาณร้อยละ ๖๐ ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด^๕ ปี ๒๕๒๑ มีประมาณร้อยละ ๖๓

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

^๒ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.๒๕๑๓ ทั่วราชอาณาจักร หน้า ๒๔ - ๒๕.

^๓ Sidney Goldstein, Pichit Pitaktepsombati, Alice Goldstein, Migration to Urban Place in Thailand : Interrelations Among Origin, Recency, Frequency, and Motivation, Paper No.21 (Bangkok : Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, 1977), p.29 - 31.

^๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ.๒๕๑๔ กรุงเทพมหานคร หน้า ๑๐.

^๕ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ.๒๕๒๐ กรุงเทพมหานคร หน้า ๑๐.

ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด^๑

การที่มีผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร เป็นจำนวนมาก และประมาณครึ่งหนึ่งหรือมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ย้ายถิ่นย้ายมาเพื่อหางานทำ และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ได้เข้าร่วมแรงงานหรือประกอบอาชีพในหลายลักษณะอาชีพด้วยกัน ซึ่งเป็นที่คาดหมายว่าในแต่ละอาชีพนั้น น่าจะมีองค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและประชากรที่แตกต่างกันหรือคล้ายคลึงบ้าง ฉะนั้นในการศึกษาเรื่องลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ของผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานครที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมแรงงานในลักษณะอาชีพต่าง ๆ ครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์หลักที่จะศึกษาว่าผู้ย้ายถิ่นที่เข้าร่วมแรงงานหรือประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพที่ต่างกันนั้น จะมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร แตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของผู้ย้ายถิ่นนี้ ก็เช่น ภูมิหลัง ประสบการณ์ การศึกษา อายุ สถานภาพสมรส ฯลฯ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ในแง่ที่ว่า เป็นการศึกษาในรายละเอียดที่ยังไม่มีผู้ใดค้นคว้ามาก่อน และผลการศึกษาอาจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาวางนโยบายด้านแรงงาน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่มีผู้ทำไว้บ้างแล้วสำหรับในประเทศไทย พบว่า ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้บ้าง ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปได้พอสมควร ในการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของผู้ย้ายถิ่นที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมแรงงานในลักษณะอาชีพต่าง ๆ ในครั้งนี้นั้นจะเน้นให้เห็นถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของผู้ย้ายถิ่นที่เข้าร่วมแรงงานหรือประกอบอาชีพ ในแต่ละกลุ่มอาชีพว่าจะมีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไรหรือไม่

อนึ่ง เพื่อให้เห็นภาพลักษณะการเข้าร่วมแรงงานของผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพ ก่อนที่จะได้ศึกษาถึงลักษณะของกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นประเด็นหลักในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้นำเอาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะการเข้าร่วมแรงงานของผู้ย้ายถิ่นมาแสดงไว้เพื่อประกอบการศึกษาโดยสังเขป

^๑สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร

การศึกษาของ Sidney Goldstein, Pichit Pitaktepsombati และ Alice Goldstein พบว่า ผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพช่างฝีมือ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ บริการร้อยละ ๑๒.๔ การขนส่ง คมนาคม ร้อยละ ๑๔.๘ วิชาชีพและบริหาร ร้อยละ ๑๑.๑^๑ การศึกษาของ Penporn Tirasawat เกี่ยวกับอาชีพของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพฯ-ธนบุรี พบว่า หัวหน้าครัวเรือนชายที่ย้ายจากถิ่นที่เกิด ประกอบอาชีพช่างฝีมือสูงสุด คือ ร้อยละ ๒๗.๓ รองลงมา เป็นอาชีพค้าขาย ร้อยละ ๑๕.๑ อาชีพขนส่ง คมนาคม ร้อยละ ๑๔.๗ อาชีพวิชาชีพ บริหาร ร้อยละ ๑๑.๔ ตามลำดับ^๒ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนชายที่ย้ายถิ่นในช่วง ๕ ปี ก็พบในลักษณะเดียวกัน คือ ประกอบอาชีพช่างฝีมือ ร้อยละ ๒๗.๖ อาชีพค้าขาย ร้อยละ ๑๗.๖ อาชีพขนส่ง คมนาคม ร้อยละ ๑๓.๘ อาชีพวิชาชีพ บริหาร ร้อยละ ๑๒.๔ ตามลำดับ^๓ ส่วนการศึกษาของ Vithavas Khongkhakul พบว่า ผู้ย้ายถิ่นจากชนบทในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ ๒๐.๗ ประกอบอาชีพเป็นคนรับใช้ หรือคนเฝ้ายาม ใกล้เคียงกับผู้ประกอบอาชีพเป็นคนขับรถและผู้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม คือ ร้อยละ ๑๘.๗ เป็นกรรมกร ร้อยละ ๑๖.๐^๔

^๑Sidney Goldstein, Pichit Pitaktepsombati, Alice Goldstein, Migration to Urban Place in Thailand ..., p.23.

^๒Penporn Tirasawat, "Migration Differentials and Reasons for Moving to Urban Places in Thailand" (M.A. Thesis, Brown University, 1973), p.102..

^๓Ibid., p.106.

^๔Vithavas Khongkhakul, "Adjustment to Life in Bangkok : Rural Migrants and City-Born Residents Compared" (Ph. D. dissertation, Syracuse University, 1976), p.69.

สำหรับในประเทศอินโดนีเซีย Suharso and other ศึกษาการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองจาการ์ตา พบว่า ผู้ย้ายถิ่นชายที่ทำงาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คือ ร้อยละ ๓๕.๕ รองลงมาเป็นคนงาน ร้อยละ ๒๑.๔ ทหาร ร้อยละ ๑๖ ต่ำสุดคือ เกษตรกรรม ร้อยละ ๑.๐ ส่วนผู้ย้ายถิ่นหญิงที่ทำงาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านบริการ ร้อยละ ๓๔ รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย ร้อยละ ๒๐.๔ วิชาชีพ บริหาร ร้อยละ ๑๐.๕ ต่ำสุดคือ เกษตรกรรม เท่ากับขนส่ง คมนาคม คือ ร้อยละ ๐.๒^๑

ผลการวิจัยที่จะนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาคั้งนี้ ปรากฏพอสังเขปได้ดังนี้

ก. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

อาชีพก่อนการย้ายถิ่น

จากการศึกษาของ ขวริย์ ยาวุฒิ เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่ตัวเมือง กรณีของแหล่งอุตสาหกรรมในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้ที่อพยพโยกย้ายมาทำงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตท้องที่อำเภอลำปาง เป็นแรงงานที่มาจากอาชีพการเกษตร ร้อยละ ๘๘.๗๘ รองลงมาคือ แรงงานที่มาจากอาชีพค้าขาย ร้อยละ ๗.๖๕ ส่วนที่เหลืออีกเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ ๓.๕๗ มาจากอาชีพอื่น ๆ เช่น รับจ้างและรับราชการมาก่อน^๒ ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาของ ไพศาล ขำยั้ง เกี่ยวกับการอพยพแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตจังหวัดชลบุรี พบว่า คนงานที่อพยพเข้ามาทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมใน

^๑Suharso ; Alden Speare, Jr.; Han R. Redmana and Imron Husin, Rural-Urban Migration in Indonesia. (National Institute of Economic and Social Research, Indonesian Institute of Sciences, 1976), p.86.

^๒ขวริย์ ยาวุฒิ, "การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ตัวเมือง จากการศึกษากรณีของแหล่งอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดสมุทรปราการ" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๑๘), หน้า ๔๐ - ๔๑.

จังหวัดชลบุรี มีอาชีพเดิมเป็นอาชีพทางด้านเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน^๑ และจากการศึกษาของ Elizabeth Garnsey เกี่ยวกับโครงสร้างของอาชีพในสังคมอุตสาหกรรม พบว่าแรงงานด้านบริการจำนวนมากมาจากการเกษตรกรรมโดยตรง^๒

ข. ลักษณะทางสังคม

๑. ระดับการศึกษา

การศึกษาเป็นลักษณะทางสังคมลักษณะหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้วแต่ละประเภทของอาชีพนั้น ย่อมต้องการผู้มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน กล่าวคือในกลุ่มอาชีพประเภทที่ต้องใช้แรงงานนั้นไม่ต้องการคุณสมบัติด้านการศึกษาสูงมากนัก ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มอาชีพประเภทที่ใช้ความสามารถทางวิชาการหรือเชิงวิชาการที่ต้องการคุณสมบัติทางด้านการศึกษาสูงกว่า ในที่นี้จะขอนำผลการวิจัยที่พอจะเป็นแนวทางให้เห็นได้ว่า การทำงานในแต่ละกลุ่มอาชีพนั้นมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาสูงต่ำต่างกันอย่างไรบ้างหรือไม่ มาแสดงไว้เท่าที่สามารถค้นพบได้ในเวลานี้

จากการสำรวจแรงงานในประเทศไทย พบว่า ผู้ทำงานส่วนใหญ่จบการศึกษาอย่างสูงเพียงระดับประถมศึกษาตอนต้น จากจำนวนประชากรที่มีงานทำในสัปดาห์แห่งการสำรวจ ๑๘.๔ ล้านคน ร้อยละ ๑๐.๗ ไม่ได้รับการศึกษาเลย ร้อยละ ๗๔.๘ สำเร็จประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๓.๐ สำเร็จประถมศึกษาตอนปลาย ส่วนระดับมัธยมศึกษาชั้น ร้อยละ ๓.๑ สำเร็จระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๐.๔ สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายน้อยกว่าร้อยละ ๑ ที่จบมหาวิทยาลัยหรือเทียบเท่า^๓ การศึกษาของกิตติ อธิวิทย์ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพสำคัญในเขตเมืองของประเทศไทย พบว่า

^๑ไพศาล ขำยิ่ง, "การอพยพแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตจังหวัดชลบุรี," แรงงานสัมพันธ์ ๖ (มิถุนายน ๒๕๑๕) : ๑ - ๑๔.

^๒Elizabeth Garnsey, "Occupational Structure in Industrialized Societies : Some Notes on the Convergence Thesis in the Light of Soviet Experience," Sociology 9 (September 1975) : 449.

^๓สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบที่ ๒) กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๑๕, หน้า ๑๓.

มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัดของกลุ่มอาชีพประเภทที่มีฝีมือที่ส่วนใหญ่มักมีระดับการศึกษาสูง ในขณะที่กลุ่มอาชีพประเภทไร้ฝีมือมักมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ในเขตนครหลวง (กรุงเทพ-ธนบุรี) ส่วนใหญ่กลุ่มพนักงานขายและกลุ่มเกษตรกร จะมีระดับการศึกษาต่ำ คือผู้ไม่ได้เรียนหนังสือเลย สำหรับกลุ่มวิชาชีพ บริหาร กลุ่มข้าราชการและทหาร และกลุ่มเสมียน ส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาสูง คือผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งในเขตเมืองอื่น ๆ นั้น ก็มีแบบแผนที่คล้ายคลึงกับในเขตนครหลวง^๑ เช่นเดียวกับการศึกษาของกรรมกร อักษรกุล ซึ่งพบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพและบริหาร มักเป็นผู้ได้รับการศึกษาสูง คือ ส่วนมากมีจำนวนปีของการศึกษา ๑๓ ปีขึ้นไป คือ ร้อยละ ๔๐.๘๖ ส่วนพนักงานขายส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย เพราะเป็นอาชีพที่ไม่ค่อยได้ใช้วิชาความรู้ ความคิด คือ ประมาณร้อยละ ๗๖.๓๔ เป็นพวกที่ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือจบแค่ ป.๔ เพียงร้อยละ ๑.๔๒ ที่มีจำนวนปีการศึกษา ๑๓ ปีขึ้นไป สำหรับชานาเกือบทั้งหมด คือ ร้อยละ ๘๕.๔๔ ไม่มีการศึกษา หรือเพียงแต่จบ ป.๔ เท่านั้น อาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง เป็นอาชีพที่ไม่ค่อยได้ใช้วิชาความรู้สัก มีถึงร้อยละ ๖๔ ที่ไม่มีการศึกษา หรือจบชั้น ป.๔ อาชีพเสมียน เป็นอาชีพที่ใช้วิชาความรู้พอสมควร ผู้ประกอบอาชีพนี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาปานกลาง คือ จบการศึกษา ๘-๑๐ ปี มีถึงร้อยละ ๗๔ ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือจบการศึกษาแค่ ป.๔ อาชีพบริการ เป็นอาชีพที่มีการศึกษาต่ำและปานกลาง คือ ร้อยละ ๕๖ ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือจบแค่ ป.๔^๒ สำหรับการศึกษาในสหรัฐอเมริกา Donald J. Bogue พบว่า ผู้เป็นเกษตรกร มีการศึกษาในระดับต่ำ ส่วนผู้มีอาชีพเสมียนและพนักงานขาย มีการศึกษาในระดับกลาง^๓

^๑กิตติ อธิวิทย์, "ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ของผู้ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพสำคัญในเขตเมืองของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗), หน้า ๕๔.

^๒กรรมกร อักษรกุล, "ดัชนีที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในเขตเมืองของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๕๒ - ๕๓.

^๓Donald J. Bogue, The Population of the United States (New York : The Free Press of Glence, 1959), p.509 - 511.

จากการศึกษาของ ขวริย์ ยาวุฒิ พบว่า ผู้ที่อพยพโยกย้ายมาทำงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตท้องที่อำเภอพระประแดง ส่วนใหญ่คือร้อยละ ๔๔.๔๗ เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษามีเพียงร้อยละ ๑.๕๓ เท่านั้น ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย และจากผู้ที่ได้รับการศึกษา มีถึงร้อยละ ๔๐.๖๗ ที่มีการศึกษาเพียงระดับ ป.๑-๔ เท่านั้น ร้อยละ ๗.๗๗ มีระดับการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา และร้อยละ ๑.๕๖ เท่านั้น มีการศึกษาในชั้นอาชีวศึกษา ในระดับอุดมศึกษาไม่มีเลย ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานอพยพเหล่านี้เป็นพวกกรรมกรและคนงานกึ่งฝีมือ ซึ่งในลักษณะของงานไม่ต้องการผู้มีความรู้สูงนัก^๑

๒. ภาคที่อยู่อาศัยก่อนย้าย

จากการศึกษาของ ไพศาล ขำยิ่ง เกี่ยวกับการอพยพแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตจังหวัดชลบุรี พบว่า คนงานที่อพยพเข้ามาทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี มีถึงประมาณร้อยละ ๗๐ ของคนงานทั้งหมดที่สัมภาษณ์เป็นผู้อพยพมาจากภาคกลางมากที่สุด รองลงไปได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคที่อพยพน้อยที่สุด ได้แก่ ภาคใต้^๒ ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาของ ขวริย์ ยาวุฒิ ซึ่งพบว่า ผู้ที่อพยพโยกย้ายมาทำงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตท้องที่อำเภอพระประแดง ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ ๔๔.๕๐ เป็นแรงงานอพยพที่มาจากภาคกลาง รองลงมาคือ อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ ๒๓.๗๖ จากภาคตะวันออก ร้อยละ ๒.๕๕^๓ นอกจากนี้มาเรียน อาร์ ไมน์คอกซ์ ได้อ้างถึงการศึกษาของ Robert B. Textor ซึ่งได้ศึกษาคนงาน (กรรมกร) ในพระนคร ตามโครงการสร้างทางสายปากน้ำ ในปี ๒๕๐๐-๒๕๐๑ พบว่า ร้อยละ ๖๐ มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศึกษาเกี่ยวกับผู้ขับขีรถจักรยานสามล้อรับจ้างในพระนคร ปรากฏว่าส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน^๔

^๑ ขวริย์ ยาวุฒิ, "การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ตัวเมือง จากการศึกษากรณีของแหล่งอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ," หน้า ๕๑.

^๒ ไพศาล ขำยิ่ง, "การอพยพแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรม...", หน้า ๒.

^๓ ขวริย์ ยาวุฒิ, "การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ตัวเมือง จากการศึกษากรณีของแหล่งอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ," หน้า ๓๖.

^๔ มาเรียน อาร์ ไมน์คอกซ์, การอพยพของประชากรในประเทศไทย, แปลโดยไพศาล ชัยมงคล และคนอื่น ๆ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจัดแปลและจัดพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๖๑.

๓. เขตที่อยู่อาศัยก่อนย้าย

จากการศึกษาของ Halger R. Stub ซึ่งได้ศึกษาถึงลักษณะอาชีพของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง Duluth ในรัฐ Minnesota พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ทำงานในกลุ่มอาชีพที่ใช้วิชาชีพหรือการจัดการ เป็นผู้ที่ย้ายมาจากเมืองที่มีระยะทางไกลมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ทำงานในกลุ่มอาชีพอื่น และยังได้พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในกลุ่มอาชีพอื่นที่มีใช้อาชีพซึ่งใช้วิชาชีพหรืออาชีพในด้านการจัดการ จะเป็นผู้ที่ย้ายมาจากชนบท เมืองเล็ก ๆ และเมืองในเขตตะวันตกของแม่น้ำ Mississippi^๑

๔. ประสบการณ์เกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร

มาเรียน อาร์ ไมน์คอกซ์ ได้อ้างถึงการศึกษาของ Robert B. Textor ซึ่งศึกษาพบว่า ร้อยละ ๖๕ ของคนงาน (กรรมกร) ในพระนคร ตามโครงการสร้างทางสายปากน้ำ ในปี ๒๕๐๐-๒๕๐๑ เป็นผู้ที่มีมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เคยอพยพลงมาพระนครก่อนแล้ว และผู้ที่ขับซีเรียรถจักรยานสามล้อรับจ้างในพระนคร จำนวนมากได้เคยขึ้น ๆ ล่อง ๆ ระหว่างบ้านเกิดกับพระนครหลายครั้งหลายหน^๒

๕. วิธีหางาน

จากการศึกษาของ ชวริย์ ยาวุฒิ พบว่า ผู้อพยพโยกย้ายมาทำงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตท้องที่อำเภอพระประแดง ส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๖.๐๒ ที่ทำงานโดยญาติหรือบุคคลรู้จักเป็นผู้แนะนำ ซึ่งก็ทำงานในสถานประกอบการเดียวกันนั่นเอง มีเพียงร้อยละ ๒๓.๙๘ เท่านั้นที่มาสมัครงานตามโรงงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยบริการของรัฐบาลหรือเอกชนบ้าง หรือทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือวิทยุบ้าง ฯลฯ^๓

^๑Halger R. Stub, "The Occupational Characteristics of Migrants to Duluth : A Retest of Rose's Hypothesis." In Rural Urban Migration Research in the United States, Annotated Bibliography and Synthesis by Daniel O. Price and Melanic M. Sikes (Us. Government Printing Office, 1975), pp.211.

^๒มาเรียน อาร์ ไมน์คอกซ์, การอพยพของประชากรในประเทศไทย, หน้า ๖๑.

^๓ชวริย์ ยาวุฒิ, "การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ตัวเมือง จากการศึกษาของแหล่งอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ," หน้า ๕๔.

ค. ลักษณะทางประชากร

๑. อายุ

ในแต่ละกลุ่มหรือประเภทของอาชีพนั้น มีผู้ศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางประชากรในด้านอายุที่แตกต่างกัน จากการศึกษาในสหรัฐอเมริกาของ Boque พบว่า ในแต่ละกลุ่มอาชีพมีความแตกต่างกันในองค์ประกอบทางอายุของแรงงาน อาชีพที่เกี่ยวกับการใช้วิชาชีพเทคนิค ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอายุระหว่าง ๒๕-๔๔ ปี อาชีพเสมียนพนักงานขายมีอายุระหว่าง ๑๘-๒๙ ปี ส่วนอาชีพฆานาส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุมาก โดยเฉพาะอายุ ๖๐ ปี^๑ Andras Uthoff and Gerardo González ได้ศึกษาถึงบทบาทของผู้ที่เข้าร่วมแรงงานเปรียบเทียบระหว่างเมือง San Jose และ Mexico City พบว่า สตรีที่ทำงานในกลุ่มอาชีพประเภทบริการ (คนรับใช้ในบ้าน) เป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุ ๑๕-๑๙ ปี มากกว่าที่พบในกลุ่มอาชีพอื่น คือร้อยละ ๖๓ สำหรับเมือง San Jose ในปี ๑๙๗๓ และ ๕๘.๑ สำหรับเมือง Mexico City ในปี ๑๙๗๐ และผู้ที่ทำงานในกลุ่มเสมียนพนักงานและพนักงานในกิจการขนส่งและคมนาคมนั้นจะพบสตรีในกลุ่มอายุ ๒๐-๒๔ ปีเป็นส่วนมากที่ทำอาชีพนี้^๒ สำหรับในประเทศไทยพร้อม พานิชภัคดี พบว่า ประมาณ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของคนทำงานในอุตสาหกรรมจะมีอายุระหว่าง ๑๕-๔๐ ปี^๓

^๑Bogue, The Population of the United States, pp.498.

^๒Andras Uthoff and Gerardo González, Women's Participation in Economic Activity as a Strategic Factor of Change in Fertility : The Cases of Mexico and Costa Rica (World Employment Programme Research, Working Paper No.42, International Labour Office, 1976), p.30.

^๓พร้อม พานิชภัคดี, "ปริมาณและคุณภาพของประชากรกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย," การสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่อง ประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพ : สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ), หน้า ๒๔๕.

การศึกษาของ ไพศาล ขำยัง พบว่า คนงานที่อพยพเข้ามาทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี^๑ ส่วน ขวริย์ ยาวุฒิ พบว่า ผู้อพยพโยกย้ายมาทำงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตท้องที่อำเภอพระประแดง ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๕๐ มีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี และร้อยละ ๔๒.๘๖ มีอายุระหว่าง ๒๐-๒๔ ปี อายุเกินกว่า ๔๐ ปี ขึ้นไป มีเพียงร้อยละ ๐.๕๑ เท่านั้น^๒

๒. สถานภาพสมรส

จากการวิเคราะห์สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.๒๕๑๓ เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง พบว่า ชายที่ทำงานส่วนใหญ่เป็นผู้สมรส ร้อยละ ๖๓.๑ ไม่เคยสมรส ร้อยละ ๓๔.๑ หม้าย ร้อยละ ๑.๕ หย่า ร้อยละ ๐.๔ และแยกกันอยู่ ร้อยละ ๐.๔ ส่วนหญิงที่ทำงาน ส่วนใหญ่เป็นผู้สมรส ร้อยละ ๕๓.๗ ไม่เคยสมรส ร้อยละ ๓๖.๔ หม้าย ร้อยละ ๕.๔ หย่า ร้อยละ ๑.๐ แยกกันอยู่ ร้อยละ ๒.๔^๓ และ รุจี อรุณศิลป์ ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบภาวะการสมรสและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของคนไทยในเขตเมืองและชนบท พบว่า ผู้ประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญสูงกว่า เช่น อาชีพวิชาชีพ ข้าราชการ จะสมรสช้ากว่าผู้ที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญต่ำกว่า^๔ สำหรับการศึกษาในสหรัฐอเมริกา Bogue พบว่า ชายที่ประกอบอาชีพเสมียน ส่วนใหญ่

^๑ไพศาล ขำยัง, "การอพยพแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรม...", หน้า ๒.

^๒ขวริย์ ยาวุฒิ, "การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ตัวเมือง จากการศึกษากรณีของ แหล่งอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ," หน้า ๔๘.

^๓เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.๒๕๑๓ ลักษณะในเชิงเศรษฐกิจ รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ ๑ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี ม.ป.ป.), หน้า ๑๔.

^๔รุจี อรุณศิลป์, "การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการสมรสและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของคนไทย ในเขตเมืองและชนบท" (วิทยานิพนธ์ ปรียญมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า จ.

เป็นผู้ไม่ได้สมรส สำหรับหญิงที่ประกอบอาชีพวิชาชีพและเสมียน ส่วนใหญ่ยังไม่ได้สมรส ขณะที่หญิงที่เป็นผู้จัดการ ประกอบอาชีพค้าขายหรือบริการ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสแล้ว^๑

✓ การศึกษาของ ไพศาล ขำยิ่ง พบว่า คนงานที่อพยพมาทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว และพวกเขารอบคร้วมาอยู่ด้วย^๒ สำหรับ ขวริย์ ยาวุฒิ พบว่าผู้อพยพโยกย้ายมาทำงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตท้องที่อำเภอพระประแดง ทั้งชายและหญิง ประมาณร้อยละ ๘๐ ยังเป็นโสดอยู่ มีแรงงานเพียงร้อยละ ๒๐ เท่านั้นที่มีครอบครัว^๓ ✓

แนวความคิดสำคัญในวิทยานิพนธ์

การศึกษาเรื่องลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ของผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพฯ มหานครที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมแรงงานในลักษณะอาชีพต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่าผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพฯ มหานครที่เข้าร่วมแรงงานหรือประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นั้น จะมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันอย่างไรบ้างหรือไม่

การศึกษาครั้งนี้ ได้ตั้งสมมุติฐานหลักไว้ดังนี้คือ

"ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกันนั้น น่าจะมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ที่แตกต่างกันด้วย"

สมมุติฐานย่อย

๑. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอาชีพก่อนการย้ายถิ่นในกลุ่มอาชีพเดียวกัน ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอาชีพก่อนการย้ายถิ่นในกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม

^๑Bogue, The Population of the United States, pp.254.

^๒ไพศาล ขำยิ่ง, "การอพยพแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรม...", หน้า ๒.

^๓ขวริย์ ยาวุฒิ, "การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่ตัวเมือง จากการศึกษากรณีของแหล่งอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ," หน้า ๕๑.

๒. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร ส่วนใหญ่จะมีสถานภาพทำงานก่อนย้ายเป็นลูกจ้างรัฐบาล ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะมีสถานภาพทำงานก่อนย้ายเป็นผู้ทำงานให้ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

๓. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาระดับอุดมศึกษา ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

๔. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียน ส่วนใหญ่จะเกิดในภาคกลาง ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะเกิดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๕. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในภาคกลางก่อนย้าย ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก่อนย้าย

๖. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตเมืองก่อนย้าย ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตชนบทก่อนย้าย

๗. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียน ส่วนใหญ่จะเคยอยู่ในกรุงเทพมหานครมาก่อน ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะไม่เคยอยู่ในกรุงเทพมหานครมาก่อน

๘. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่ญาติ เพื่อน คนรู้จัก จะติดต่อหางานให้ทำ

๙. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียน ส่วนใหญ่คาดว่าจะตนเองจะอยู่ในกรุงเทพมหานครตลอดไป ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มช่าง กรรมกร และบริการ กำหนดไม่ได้ว่าตนเองจะอยู่ในกรุงเทพมหานครนานเท่าใด

๑๐. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในระหว่าง ๑๕-๒๔ ปี

๑๑. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพวิชาชีพ บริหาร ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สมรสแล้ว ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะเป็นโสด

๑๒. ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพช่าง กรรมกร และบริการ ส่วนใหญ่จะย้ายมาคนเดียว

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ของผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร ที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมแรงงานในลักษณะอาชีพต่าง ๆ นี้ มุ่งศึกษาว่าผู้ย้ายถิ่นที่เข้าร่วมแรงงานหรือประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพที่ต่างกันนั้น จะมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร แตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร ทั้งนี้จะได้แยกศึกษาตามหัวข้อดังนี้

- ก. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพก่อนการย้ายถิ่น สถานภาพทำงานก่อนย้าย
- ข. ลักษณะทางสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา ภาคที่เกิด ภาคที่อยู่อาศัยก่อนย้าย เขตที่อยู่อาศัยก่อนย้าย ประสบการณ์เกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร วิธีหางาน และระยะที่คาดว่าจะอยู่ในกรุงเทพมหานคร
- ค. ลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ประเภทการย้ายถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้ คือ

๑. ผลการวิจัยนี้จะแสดงให้เห็นว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เข้าร่วมแรงงานหรือประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพที่ต่างกันนั้น จะมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร ซึ่งจะเป็นการขยายความรู้ทางวิชาการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
๒. ผลการวิจัยนี้อาจจะเป็นประโยชน์ในการใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนหรือกำหนดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาเรื่องแรงงานของผู้ย้ายถิ่นที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันนี้
๓. ผลการวิจัยนี้อาจจะเป็นประโยชน์หรือแนวทางสำหรับผู้ที่จะศึกษาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันนี้ ทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนผลการวิจัยของประเทศให้มากขึ้นด้วย

คำนิยามต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา^๑

ผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร หมายถึง ผู้ย้ายถิ่นจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครในระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๔ ถึงเดือนตุลาคม ๒๕๒๐

การเข้าร่วมแรงงานในลักษณะอาชีพต่าง ๆ หมายถึง การที่ผู้ย้ายถิ่นได้ประกอบอาชีพหรือทำงานในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในสัปดาห์แห่งการสำรวจ ซึ่งการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ.๒๕๒๑ กรุงเทพมหานคร ได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้ ผู้ย้ายถิ่นที่มีงานทำ หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุ ๗ ปีขึ้นไป ซึ่ง :

๑. ในสัปดาห์แห่งการสำรวจได้ทำงานที่มีรายได้ประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด สำหรับผลงานที่ทำ หรือ

๒. ในสัปดาห์แห่งการสำรวจ ไม่ได้ทำงานแต่ยังคงมีตำแหน่งงานหรือธุรกิจของตนเองอยู่ ได้หยุดงานชั่วคราวเนื่องจากเจ็บป่วยและจะได้รับค่าจ้างในระหว่างที่หยุดงานหรือไม่ก็ตาม ตลอดจนผู้ซึ่งให้สัปดาห์แห่งการสำรวจไม่ได้ทำงาน และไม่ได้ทำงานทำ เพราะรอการบรรจุ เข้าทำงานในหน้าที่เดิมในกำหนด ๓๐ วัน นับจากวันสัมภาษณ์ หรือ

๓. ทำงานในลักษณะช่วยธุรกิจ หรือบุคคลซึ่งทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างในไร่นาเกษตรของตนเอง หรือธุรกิจที่ดำเนินการโดยหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กันทางญาติ ทางการสมรส หรือการอุปถัมภ์เลี้ยงดูในฐานะบุตรธิดา

004439

^๑เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนิยามต่าง ๆ จึงได้รวบรวมสรุปจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ.๒๕๒๑ กรุงเทพมหานคร และคู่มือการลงทะเบียนต่าง ๆ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

อาชีพปัจจุบัน หมายถึง	อาชีพที่ผู้ย้ายถิ่นทำในกรุงเทพมหานครในสัปดาห์แห่งการสำรวจ
อาชีพก่อนการย้ายถิ่น หมายถึง	อาชีพที่ผู้ย้ายถิ่นทำอยู่ ณ สถานที่อยู่ครั้งสุดท้ายก่อนการย้ายเข้ากรุงเทพมหานคร
กลุ่มอาชีพปัจจุบันและกลุ่มอาชีพก่อนการย้ายถิ่น ^๑ คือ	อาชีพปัจจุบันและอาชีพก่อนการย้ายถิ่น แบ่งเป็น
อาชีพวิชาชีพบริหาร หมายถึง	ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน บริหาร ธุรกิจ การจัดทำเนินการและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน
อาชีพเสมียน หมายถึง	ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมียน ซึ่งหมายความรวมถึงผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่เสมียนพนักงานของหน่วยราชการและองค์การต่าง ๆ ด้วย และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง
อาชีพค้าขาย หมายถึง	ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า ซึ่งหมายถึงผู้เป็นเจ้าของการค้าส่งและการค้าปลีก ตัวแทน นายหน้า การค้าซึ่งต้องเดินทางไปขายพนักงานขายของในร้านค้าส่งและปลีก ผู้เร่ขายของตามถนน และผู้ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
อาชีพเกษตรกรรม หมายถึง	เกษตรกรและผู้จัดการเกษตร ซึ่งได้แก่ ผู้จัดการไร่นาและสวนเพาะปลูกต้นไม้ ทั้งที่เป็นของตนเองและของนายจ้าง คนงานเกษตร คนตัดคานซีกลากไม้ และผู้ปฏิบัติงานป่าไม้อื่น ๆ ชาวประมง ซึ่งได้แก่ คนหาปลา สัตว์น้ำอื่น ๆ หรือของทะเลอื่น ๆ ทั้งในทะเลน้ำลึก ชายฝั่ง ลำน้ำ คนเลี้ยงปลา และผู้ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
อาชีพเหมืองแร่ หมายถึง	ผู้ทำงานเหมืองแร่ ผู้ต๋อยย่อยหิน และผู้จัดเตรียมแร่สำหรับใช้โดยตรงหรือสำหรับใช้ในกระบวนการขั้นต่อไป และผู้ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (มีเฉพาะในกลุ่มอาชีพก่อนการย้ายถิ่น)

^๑รายละเอียดจากคู่มือการลงรหัสอาชีพและอุตสาหกรรม ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื

อาชีพขนส่ง คมนาคม หมายถึง	พนักงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งเดินเรือ ซึ่งได้แก่ พนักงานระวางปากเรือ ลูกเรือ และคนเดินเรือ พนักงานขับรถจักรรถไฟ ข่างประจำรถ คนขับยานพาหนะต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเครื่องยนต์และใช้กำลังของตนเองขับเคลื่อนยานพาหนะ พนักงานรักษารถ ผู้ตรวจการ กำกับการขนส่ง วางกำหนดเวลาการจราจร พนักงานโทรศัพท์ โทรเลข โทรคมนาคม บุรุษไปรษณีย์ คนเดินหนังสือ และพนักงานประจำรถ และผู้ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
อาชีพช่าง กรรมกร หมายถึง	ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกรรมกร ซึ่งเป็นช่างที่ไม่มีประกาศนียบัตรวิชาชีพ แต่ชำนาญงานจนยึดถือเป็นอาชีพได้ และกรรมกร หมายถึง คนที่ใช้แรงงานทั้งหนักและเบา
อาชีพบริการ หมายถึง	ผู้ปฏิบัติงานการบริการ เช่น ตำรวจ ยาม ผู้คุม คนครัว ทูตปฏิบัติคนเสิร์ฟอาหาร คนงาน ภารโรงในโรงแรมหรือสถานที่ทำงานอื่น ๆ ข่างบริการในสถานเสริมความงามต่าง ๆ รวมทั้งพนักงานอาบ อบ นวด คนบริการซักรีดทำความสะอาด นักกีฬา ข่างถ่ายภาพ คนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกีฬา และการละเล่นต่าง ๆ
สถานภาพทำงานก่อนย้าย หมายถึง	ผู้มีงานทำและผู้ไม่มีงานทำก่อนย้ายเข้ากรุงเทพมหานคร
ผู้มีงานทำ หมายถึง	นายจ้าง ลูกจ้างรัฐบาล ลูกจ้างเอกชน ผู้ทำงานส่วนตัว ผู้ทำงานให้ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ^๑
นายจ้าง หมายถึง	ผู้ประกอบการธุรกิจที่ตนเองเป็นเจ้าของ เพื่อผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และได้มีการจ้าง บุคคลตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปมาช่วยทำงานในฐานะลูกจ้าง

^๑สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร

ลูกจ้างรัฐบาล หมายถึง	ผู้ซึ่งทำงานในหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ โดยได้รับค่าจ้าง
ลูกจ้างเอกชน หมายถึง	ผู้ซึ่งทำงานโดยได้รับค่าจ้างในสถานธุรกิจ ซึ่งไม่ใช่หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และมีนายจ้างเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ
ผู้ทำงานส่วนตัว หมายถึง	ผู้ประกอบธุรกิจด้วยตนเอง หรือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นในรูปของห้างหุ้นส่วนโดยหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และไม่ได้จ้างบุคคลอื่นมาทำงานในฐานะลูกจ้าง
ผู้ทำงานให้แก่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หมายถึง	ผู้ซึ่งทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างในไร่นาเกษตรหรือในธุรกิจของหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติโดยการสมรสหรือการอุปถัมภ์เลี้ยงดูในฐานะบุตรธิดา
เขตที่อยู่อาศัยก่อนย้าย หมายถึง	เขตเมืองหรือเขตชนบทหรือต่างประเทศที่ผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ก่อนย้ายเข้ากรุงเทพมหานคร โดย
เขตเมือง ^๑ หมายถึง	ในเขตเทศบาลและใน เขตสุขาภิบาลที่ผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ก่อนย้ายเข้ากรุงเทพมหานคร
เขตชนบท หมายถึง	นอกเขตเทศบาล หรือนอกเขตสุขาภิบาล ผู้ที่ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ก่อนย้ายเข้ากรุงเทพมหานคร
ภาคที่เกิด หมายถึง	ภาคหรือต่างประเทศที่ผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร เกิด ซึ่งแบ่งเป็นภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และต่างประเทศ
ภาคที่อยู่อาศัยก่อนย้าย หมายถึง	ภาคหรือต่างประเทศที่ผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ก่อนย้ายเข้ากรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็นภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และต่างประเทศ

ประสบการณ์เกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร หมายถึง ผู้ย้ายถิ่น เคยอยู่หรือไม่เคยอยู่ในกรุงเทพมหานครมาก่อน
การย้ายถิ่น เข้ากรุงเทพมหานครครั้งนี้

ระยะเวลาที่คาดว่าจะอยู่ในกรุงเทพมหานคร หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ย้ายถิ่นคิดว่าจะอยู่ในกรุงเทพมหานครเพียงใด

วิธีหางานทำ หมายถึง ผู้ติดต่อหางานให้ผู้ย้ายถิ่นทำในกรุงเทพมหานคร หรือผู้ย้ายถิ่นติดต่อ
เอง หรือเป็นงานเดียวกับผู้ที่ย้ายถิ่นทำอยู่ก่อนย้าย เพราะ เปลี่ยน
ตำแหน่งหรือสถานที่ทำงาน